

Tervola 2021

Pitkämaan tuulivoimapuiston arkeologinen inventointi

H.-P. Schulz .2.11.2021

KESKI-POHJANMAAN ARKEOLOGIAPALVELU

Tiivistelmä

Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu suoritti arkeologisen inventoinnin Pitkämäen tuulivoimapuiston hankealueella. Alueelle suunnitellaan enintään 7 tuulivoimalaa ja sijaitsee Tervolan keskustaajamasta 14 – 20 km kaakkoon sen pinta-ala on 1315 ha.. Työn tilaajat ovat Myrsky Energia Oy ja Sitowise Oy. Maastotyön tekivät FM/MA Hans-Peter Schulz 24.–25.8.2021 sekä FM Stephan Schulz (Gis-sovellukset maastossa), yht. 3 henkilötyöpäivää.

Hankealueelta ei tunneta ennestään muinaisjäännöksiä. Hankealueen lähistöltä (< 2 km) tunnetaan ennestään vain yksi kiinteä muinaisjäännös, ajoittamaton maarakenne/painanne Känntyrälehto (tunnus 845010007). Lähempänä Kemijokea noin 4 -9 km pohjoiseen ja länteen on useita kivikautisia asumuspainannealuetta.

Inventoinnissa ei löytynyt munausjäännöskohteita tai kulttuuriperintökohteita .

Hakkeen toteutuksella ei olisi vaikutusta muinaisjäännös- tai kulttuuriperintökohteisiin.

Sisällysluettelo

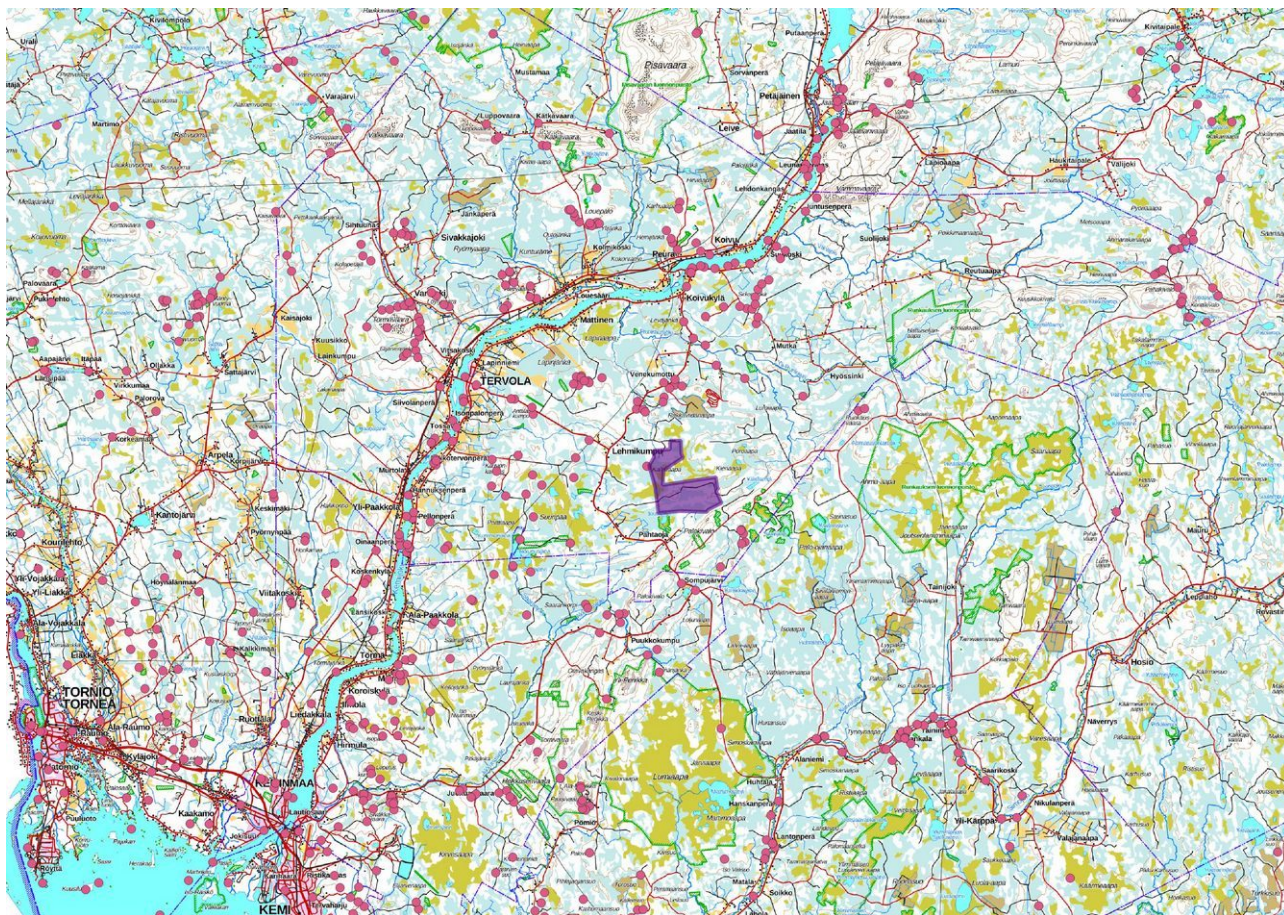
S.

1. Perustiedot.....	2
2. Lähtökohdat ja menetelmät.....	3
2.1. Esiselvitys.....	4
2.2. Maastoinventointimenetelmä.....	6
3. Maisema, topografia ja geologia.....	6
3.1. Valokuvat ja maastokuvaukset.....	6
4. Alueen maankäytön historiaa	10
5. Tulokset.....	12
6. Aineistoluettelo.....	12

1. Perustiedot

Inventointialue:	Tervolan Pitkämäen tuulivoimapuiston hankealue. Alueelle suunnitellaan enintään 7 tuulivoimalaa, se sijaitsee Tervolan keskustaajamasta 14 – 20 km kaakkoon sen pinta-ala on 1315 ha..
Tilaaajat:	Myrsky Energia Oy ja Sitowise Oy
Hankeomistaja:	Myrsky Energia Oy
Inventoinnin laji:	osainventointi
Kenttätyöaika:	24.8. -25.8.2021, yht 3 henkilötyöpäivää
Karttanumerot:	TM35-lehtijako, S4421L, S4422L vanha yleislehtijako, 2544 02, 03, 05, 06, n. 67 - 88 m mpy
Korkeus:	n. 67 - 88 m mpy
Koordinaattijärjestelmä:	ETRS-TM35 FIN -tasokoordinaatisto
Kopio raportista:	Museoviraston arkisto, Torniojokilaakson museo (digitaalinen kopio)
Aiemmat löydöt:	-
Inventointilöydöt:	-
Aiemmat tutkimukset:	Castren tarkastus 1887 Aarni Erä-Esko inventointi 1956 Hannu Kotivuori 1985 inventointi (kuntainventointi)

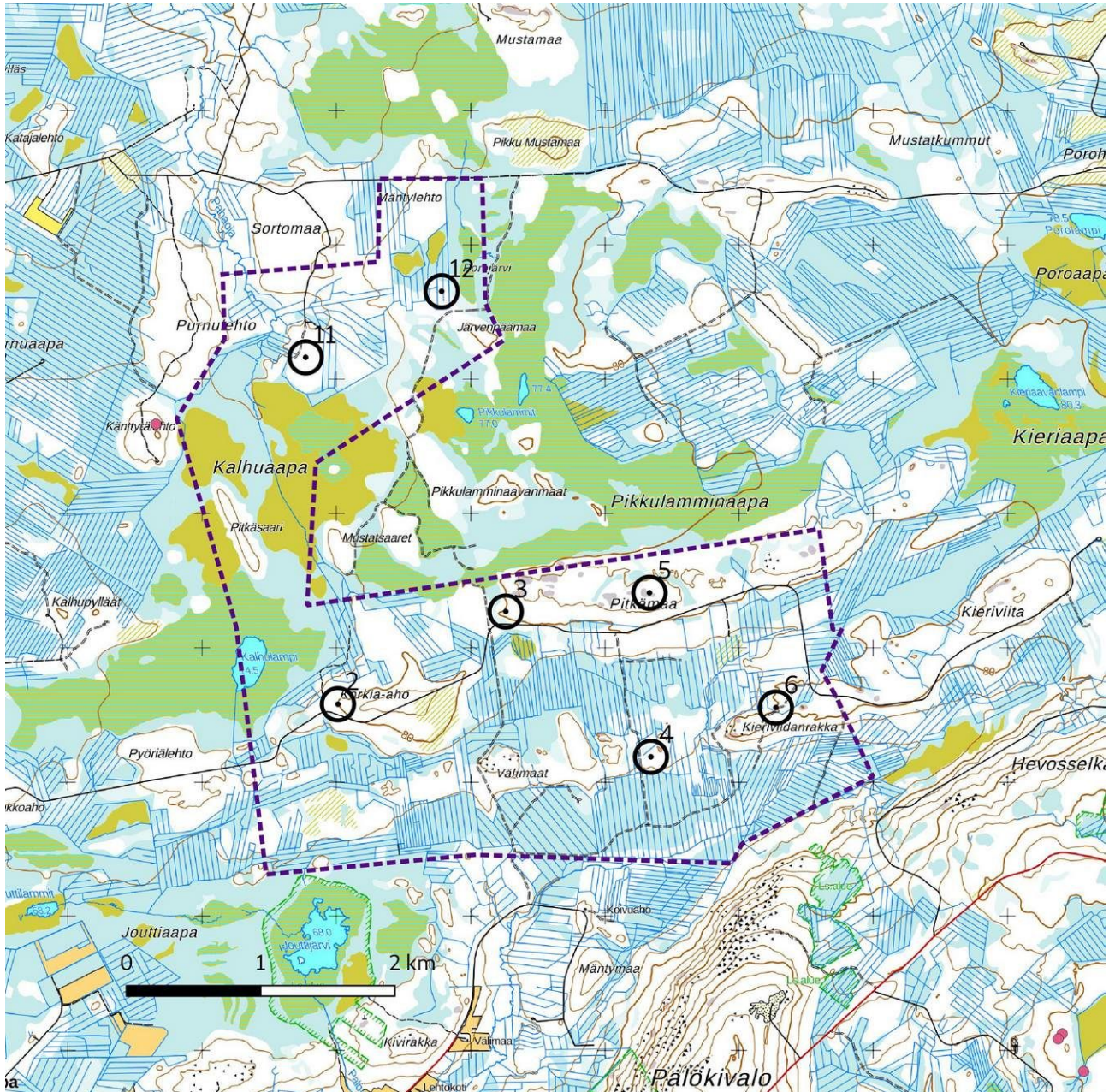

Kartta 1. Suunnittelualan sijainti merkitty vaalean violetina.. Muinaisjäännösrekisteriin tallennetut kohteet punaisena pisteenä. Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1:250 000, 11/2021.

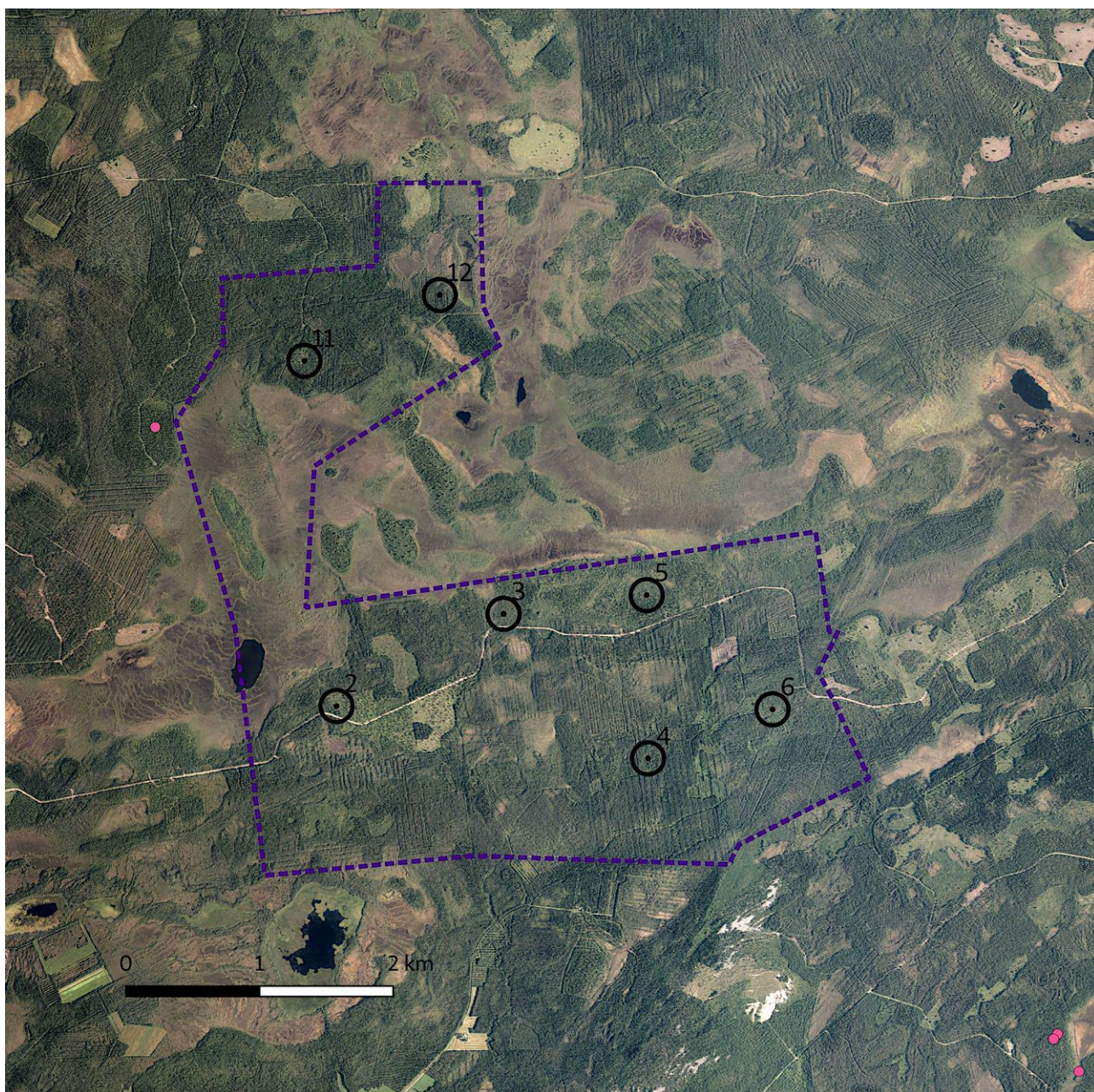

2. Lähtökohdat ja menetelmät

Tervolan Pitkämaa tuulivoimapuiston hankealueelle suunnitellaan 7 tuulivoimalan tuulipuistoa. Alueelta ei tunnettu kiinteitä muinaisjäännöksiä ennen inventointia 2021. Yksi mj-rekisteriin merkitty kohde sijaitsee suunnittelualueen rajalta 160 m länteen; muut tunnetut arkeologiset kohteet sijaitsevat yli 2,5 km:n etäisyydellä.

Kartta 2. Suunnittelualue. Raja violetilla katkoviivalla; tuulivoimaloiden suunnitellut paikat mustana. Mj-rekisteriin merkitty kohde punaisena pisteenä. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:20 000; 11/2021.

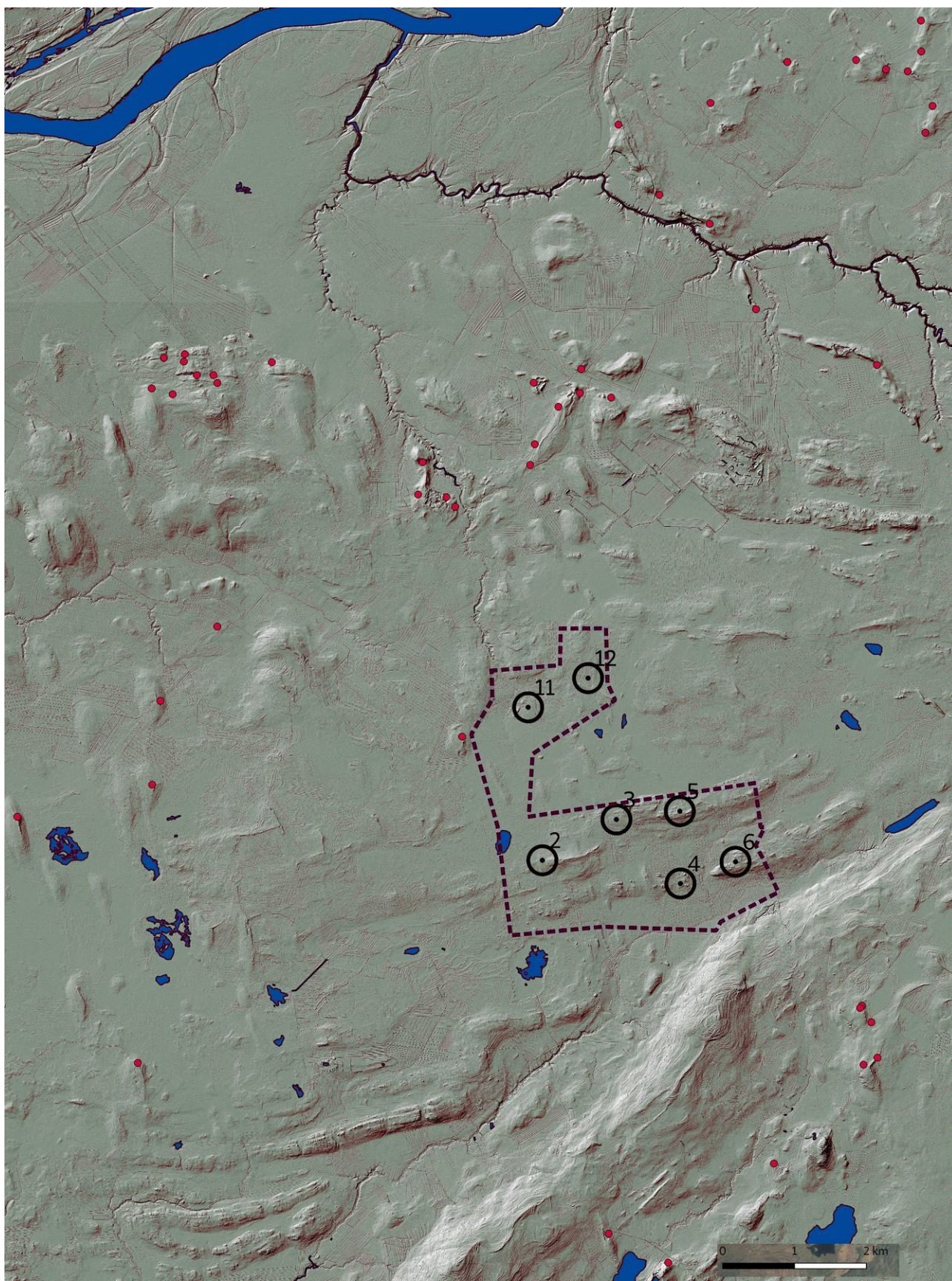

Kartta 3 Ortokuva. Raja sinisellä katkoviivalla; mj-rekisteriin merkitty kohde punaisena pisteenä. Maanmittauslaitoksen ortokuvat 11/2021. >wms-server <http://tiles.kartat.kapsi.fi/ortokuva?>

2.1. Esiselvitys

Arkeologisen potentiaalin arviointi perustuu eri aineistoihin, joiden avulla asemoitiin nykyiselle karttapohjalle tunnetut ja mahdolliset uudet muinaisjäännökset sekä muut ihmisen aikaansaamat pois käytöstä jääneet rakenteet ja niiden sijainnille potentiaalisia maaston kohtia.

Keskeisiä aineistoja ovat GTK:n kallio- ja maaperäkartat, Maanmittauslaitoksen ortoilmakuvat, korkeusmalli sekä laserkeilausaineisto ja Museoviraston arkeologisista kohteista ylläpitämä digitaalinen tietokanta. Kirjallisuuden ja vanhimman karttamateriaalin avulla on pyritty selvittämään alueella sijaitsevat poiskäytöstä jääneet yli 100 vuotta vanhat asutus- ja elinkeinohistorialliset kohteet. Pitäjänkartasto 1800-luvun puolivälistä ei ulottu aivan hankealue saakka, kartoitus rajoittuu Kemijoen kaakkoispuolella suunnilleen nykyiselle tielinjalle Lehmikumpu – Venekumottu saakka.. Vanhimmat peruskartat ovat vuosilta 1960 ja 1983 niiden avulla on arvioitu lähihistoriassa tapahtuneita maankäytön vaikutuksia mahdollisiin alueella sijaitseviin arkeologisiin kohteisiin.

Kartta 4. Lidar-aineistoon perustuva korkokuva 2 m DEM. Hankealue rajattu violetilla katkoviivalla, voimajapaikat mustana. Muinaisjäännösrekisteriin tallennetut kohteet punaisena pisteenä. Vesistöt VPD 2 Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineisto, karttapohja 1:20 000, 10/2021.

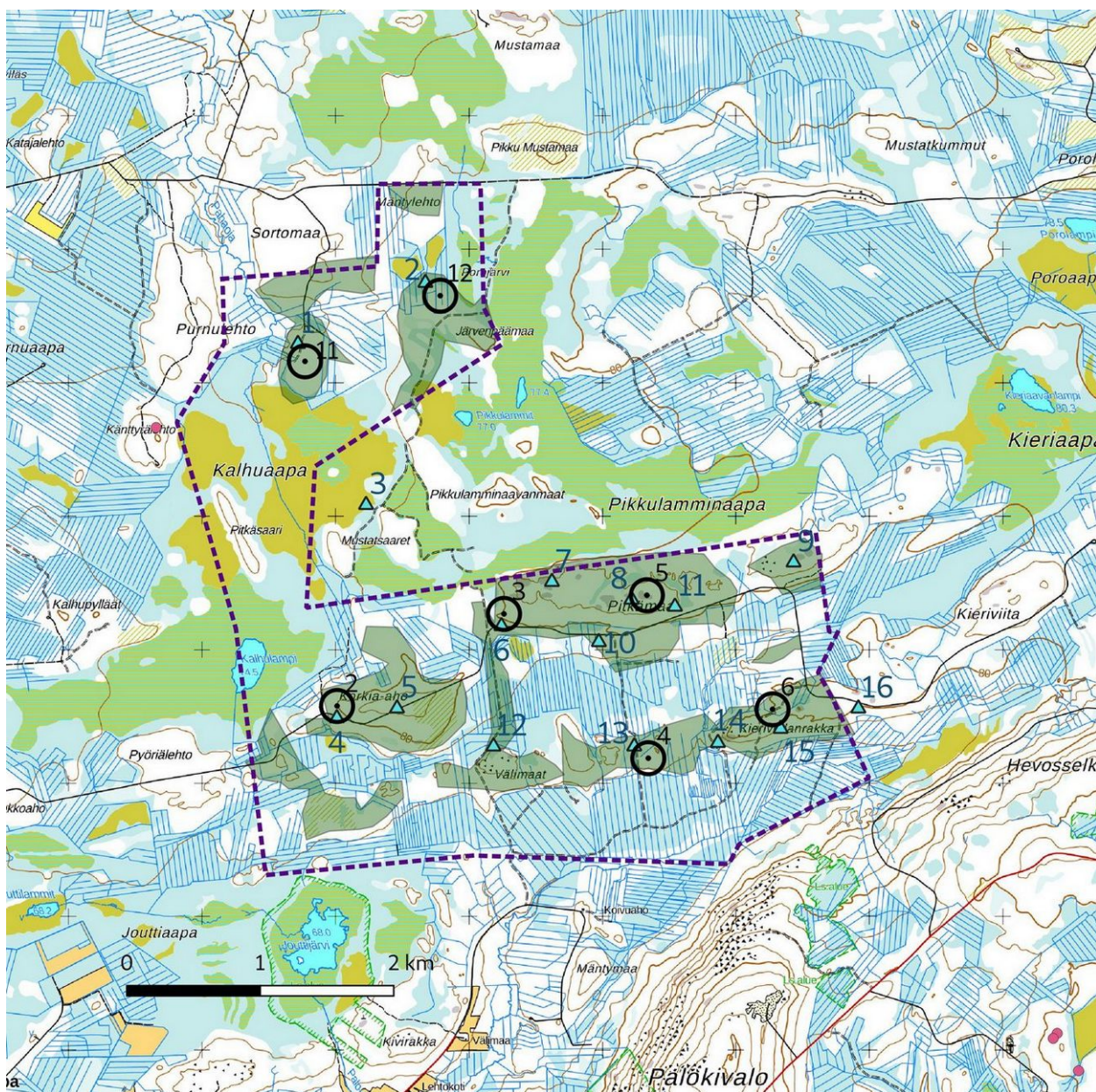
2.2. Menetelmät

Maaperästä johtuen alue tarkastettiin pääosin pintahavainnoimalla, jotkut kohteet kairattiin. Laajat alueet kasvavat hakkuiden jälkeen tiheää taimikkoa tai ovat pusikoituneet, ja vähäisen muinaisjäännöspotentiaalin vuoksi tällaiset alueet jätettiin useimmiten tarkemmin katsomatta samoin kuin märät tasaiset rämeet. Tuulivoimaloiden paikat ja olemassa olevat tielinjaukset tarkastettiin riittävällä laajuudella tarkistusetäisyyden ollessa voimalan ympärillä > 200 m ja tielinjausten käytävät noin 15 – 30 m:n leveydellä.

3. Maisema topografia ja geologia

Suunnittelualue sijaitse välittömästi Kivaloiden vaarajonon luoteispuolella. Alueen kaksi itä-länsisuuntaista kallioselänettä on ilmeisesti samaa geologista alkuperä kuin kivalot. Muuten alueen peittää melko tasaista laajalti soistunutta pohjamoreenia, korkeuserot ovat alle 3 m / 100 m. Historiallisen asutuksen merkkejä ei löytynyt. Alue on nykyään lähinnä metsätalouskäytössä. Rämeet on nykyään miltei kokonaan ojitettu, länsiosassa on säilynyt pieni luonnontilassa oleva suo.

3.1. Valokuvat ja maastokuvaukset

Kartta 5, Inventoidut alueet vaaleanvihreänä. Kuvauspaikat 1-16 turkoosina kolmiona. Suunnittelualue on rajattu violetilla katkoviivalla. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:20 000, 11/2021.

Kuva 1. Voimalapaikka 11 kuvattu etelään, rehevätkö kangas. Kuva 2. Voimalapaikka 12 kuvattu kaakkoon.

Kuva 3 . Kalhuaapa kuvattu länteen, dronekuva korkeus 90 m.

Kuva 4. Voimalapaikka 2 kuvattu pohjoiseen.

Kuva 5. Metsätie kuvattu koilliseen Korkia-ahon kohdalla.

Kuva 6. Voimalapaikka 3 kuvattu pohjoiseen.

Kuva 7. Kalliota Pitkämaan pohjoislaidalla.

Kuva 8. Voimalapaikka 5 kuvattu itään.

Kuva 9. Kallioita Pitkämaan itäpäässä.

Kuva 10. ja 11. Malmietsintä/ kallioporauskalustoa Pitkämaalla.

Kuva 12. Välimaam kivikoa kuvattu etelään.

Kuva 13. Voimalapaikka 4 kuvattu kaakkoon.

Kuva 14. Kieriviidan rakka, länsipään kallioalue.

Kuva 15. Voimalapaikka 6 kuvattu luoteeseen.

Kuva 16. Hankealue kuvattu itäpäästä länteen, dronekuva, korkeus 115 m.

4. Alueen maankäytön historiaa

Alue nousi merestä noin 7200 – 6200 vuotta sitten. Maaperänsä ja topografiansa puolesta se ei ole ollut otollista esihistorialle asutukselle. Kemijoen laakson tuntumassa oli samaan aikaan laajat kivikautiset asutuskeskukset silloisella jokisualueella. Maankohoamisen takia asutus siirtyi muinaisen jokisuun mukaan etelään/lounaaseen.

Alueella ei ilmeisesti ole ollut historiallisen ajan kiinteää asutusta Pitäjänkartasto 1800-luvun puolivälistä ei ulottu aivan hankealue saakka, kartoitus rajoittuu Kemijoen kaakkoispuolella suunnilleen nykyiselle tielinjalle Lehmikumpu – Venekumottu saakka. Lähin 1800-luvun asutus on sijainnut Lehmikummun kylässä hankealueesta noin 3 – 4 km länteen; pitäjänkartalle on merkitty Kumpulan ja Harjulan talot.

Kartta 6. Ote 1840-luvun pitäjänkartasta, hankealuetta ei ole kartoitettu; ylhäällä keskellä näkyy Kumpulan ja Harjulan talot.

5. Tulokset

Inventoinnissa ei löytynyt munausjäännöskohteita tai kulttuuriperintökohteita .

Hankkeen toteutuksella ei olisi vaikutusta muinaisjäännös- tai kulttuuriperintökohteisiin.

Lestijärvellä, ..2.11.2021

Hans - Peter Schulz

Hans-Peter Schulz

6. Aineistoluettelo

Digitaalinen aineisto:

Arkistolaitoksen digitaaliarkisto, Tervolan pitäjänkartat,
<http://digi.narc.fi/digi/dosearch.ka?new=1&haku=Tervola>

Geologian tutkimuskeskus, <http://gtkdata.gtk.fi/Maankamara/index.html>

Vanha kartta, <https://expo.oscapps.jyu.fi/s/vanhakartta/page/etusivu>

Maanmittauslaitos, avoimien aineistojen tiedostopalvelu, <https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>

Maanmittauslaitos, <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Museovirasto: Kulttuuriympäristön palveluikkuna, muinaisjäännösrekisteri ja kulttuuriympäristön tutkimusraportit arkeologia, Tervola:
<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>